

بررسی و تحلیل شامخ دی ماه 1401

بهمن ماه 1401

مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران

1) بررسی شامخ کل دی ماه

شامخ کل اقتصاد ایران در دی ماه با ثبت عدد 41.8 حاکی از رکود کم سابقه فعالیت‌های اقتصادی است. شامخ صنعت این ماه ضمن همگرا شدن با شامخ کل در ناحیه کمتر از 50 نه تنها کمترین عدد در سال جاری، بلکه کمترین عدد طی سه سال گذشته را به ثبت رسانده است. بررسی شامخ ماه‌های گذشته از ابتدای پیمایش نشان می‌دهد، پس از اسفند 98 کمترین عدد در تمام ادوار عدد شامخ دی ماه 1401 است¹. علامتی که حکایت از شرایط رکودی و ویژه کسب‌وکارها در این ماه دارد. علائم بروز رکود تورمی در گزارش‌های مدیران خرید از ابتدای پائیز قابل مشاهده بوده و در تحلیل‌های اخیر نیز مورد توجه قرار گرفت. حالا شامخ دی ماه حاکی از تعمیق شرایط رکودی کسب‌وکارهای مختلف اقتصاد ایران نسبت به ماه گذشته است.

طی دو ماه گذشته شاهد واگرایی بین شامخ کل و شامخ صنعت در نواحی پائین و بالای 50 بودیم و بررسی‌ها نشان می‌داد با ادامه وضعیت رکودی در صنایع مختلف، احتمال ورود شامخ صنعت به ناحیه زیر 50 و ایجاد همگرایی بین شامخ کل و شامخ صنعت در این ناحیه وجود دارد که در دی ماه این موضوع محقق شد. از نظر مدیران خرید وضعیت عمومی محیط کسب‌وکار در آبان و آذر نسبت به ماه گذشته تنزل یافته بود اما شدت تنزل وضعیت کسب‌وکارها در دی ماه افزایش یافته است.

اعداد به دست آمده برای پنج مؤلفه اصلی شامخ کل، حاکی از کاهش شدید میزان تولید محصولات (39.48)، کاهش زیاد سرعت انجام و تحویل سفارشات (43.35) علی‌رغم افت قابل ملاحظه میزان سفارشات جدید (40.82)، کاهش قابل ملاحظه در موجودی مواد اولیه خریداری شده (39.54) و کاهش به کارگیری نیروی کار (46.62) است. مدیران خرید در دی ماه همچنین افزایش شدید بهای مواد اولیه (85.26) را گزارش کرده‌اند که در ماه‌های گذشته نیز قویاً گزارش شده بود. همچنین شاهد افت فروش محصولات (43.31) و کاهش میزان صادرات (45.74) نیز هستیم. افزایش بهای مواد اولیه که در سال جاری توسط مدیران خرید گزارش شده است و از دلایل اصلی تشدید تورم در ماه‌های اخیر بوده و همچنین افت تولید در بخش‌ها و صنایع مختلف در دی ماه شواهد لازم برای تأیید فرضیه تشدید شرایط رکود تورمی را ارائه می‌کند.

اگر مجموعه عوامل مؤثر بر وضعیت کسب‌وکارها در دی ماه را به دو دسته عوامل اقتصادی-سیاسی در خارج و داخل اقتصاد ایران تقسیم کنیم در بعد خارجی عوامل متعددی بر بازارهای جهانی تأثیرگذار بوده‌اند.

اقتصاد جهانی همچنان با ریسک‌های مؤثری مواجه است. ریسک ورود اقتصاد ایالات متحده به شرایط رکودی کماکان وجود داشته به گونه‌ای که pmi صنعتی ایالات متحده در دسامبر نسبت به نوامبر 2022 از 49 به 48.4 کاهش یافته است. همچنین شواهد حاکی از آن است که وضعیت اقتصاد چین همچنان به تعداد بیماران و تلفات کووید 19 بستگی دارد. با

¹ بدون لحاظ شامخ ماه‌های فروردین که به دلیل شرایط ویژه همواره عددهای زیر 50 را تجربه کرده است. فروردین ماه به دلیل تعطیلی‌ها و شرایط خاص کسب‌وکارها در ابتدای سال ماهیت فصلی را در داده‌ها ایجاد کرده و لذا از مقایسه شامخ ماه‌های مختلف کنار گذاشته می‌شود.

نزدیک شدن به تعطیلات سال نو قمری در چین، شاخص مدیران خرید چین نیز در ماه پایانی 2022 نسبت به ماه قبل تنزل داشته و از 48.9 به 47 کاهش یافته است.

در منطقه یورو دو موضوع جنگ در اوکراین و قیمت انرژی در سال 2022 شرایط تورمی را رقم زده اما با کنترل قیمت انرژی و بازگشت به قیمت‌های قبل از جنگ در ماه پایانی سال 2022 پیش‌بینی‌ها افق بهتری برای اقتصاد اروپا در سال جدید میلادی را به تصویر کشیدند. در اولین روزهای 2023 قیمت نفت و برخی فلزات از قبیل مس از قیمت روزهای نخست سال 2022 پایین‌تر بود.

در دی‌ماه قیمت نفت به‌عنوان یک عامل مؤثر بر اقتصاد جهانی کماکان در بازه 80 تا 90 دلار در نوسان بود. افزایش درگیری‌ها در خاک اوکراین، تصویب بسته نهم تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه روسیه، تهدید روسیه مبنی بر کاهش 700 هزار بشکه‌ای فرآورده‌های نفتی عرضه شده به بازارهای اروپایی از دیگر عوامل مؤثر بر بازارهای جهانی در دی‌ماه بوده‌اند. در بعد داخلی اما عوامل مؤثرتری موجب تعمیق رکود در کسب‌وکارها شده‌اند. کماکان جهش قیمت ارز از عوامل مؤثر بر کسب‌وکارهای مختلف بوده به‌نحوی که افزایش بهای مواد اولیه به میزان بیشتری نسبت به گذشته گزارش شده است. قطعی گاز واحدهای صنعتی و کمبود انرژی نیز بر فعالیت صنایع مختلف اثرگذار بوده است. در دی‌ماه اخبار قطعی گاز و برق برخی شهرک‌های صنعتی منتشر شد. کاهش در موجودی انبار محصولات توسط بخش عمده‌ای از صنایع گزارش شده که می‌تواند به دلیل دشواری در تأمین مواد اولیه باشد. از سوی دیگر افت تقاضای مؤثر به دلیل افزایش نرخ تورم دی‌ماه² و کاهش قدرت خرید خانوارها نیز باعث رکود کم‌سابقه در کسب‌وکارها طی دی‌ماه شده است. مصوبه دولت مبنی بر عرضه صد درصد ارز صادرکنندگان محصولات فلزی، پتروشیمیایی و معدنی نیز بر نگرانی‌های مدیران خرید این صنایع بزرگ دامن زده است.

2) بررسی شامخ صنعت در دی‌ماه

در دی‌ماه پس از سه ماه مقاومت سرانجام شامخ صنعت وارد ناحیه کمتر از 50 و با شامخ کل همگرا شد. شامخ صنعت در دی‌ماه با ثبت عدد 45.60 حاکی از تنزل قابل توجه در وضعیت کسب‌وکارهای صنایع مختلف است. این عدد نسبت به ماه گذشته (51.69) افت قابل توجهی را تجربه کرده است. شامخ صنعت در مؤلفه مقدار تولید تنزل زیادی را نشان می‌دهد (39.63). در بخش فروش نیز وضعیت وخیم گزارش شده (37.40) و صنایع مختلف در صادرات نیز با افت قابل توجهی روبه‌رو بوده‌اند (44.67). میزان سفارشات جدید کاهش یافته (44.19)، سرعت انجام و تحویل سفارشات بهبود یافته (53.09) و موجودی مواد اولیه نیز کاهش نشان می‌دهد (43.31). همچنین افزایش بسیار شدید در بهای مواد اولیه

² تازه‌ترین گزارش مرکز آمار از نرخ تورم دی‌ماه نشان می‌دهد که نرخ تورم سالانه دی‌ماه ۱۴۰۱ برای خانوارهای کشور به ۴۶٫۳ درصد رسیده که نسبت به همین اطلاع در ماه قبل، ۱٫۳ واحد درصد افزایش یافته است.

گزارش شده است (87.66) که نسبت به ماه گذشته نیز شدت یافته است (83.29) موضوعی که از مهم‌ترین مسائلی پیش روی فعالان اقتصادی است.

در سال جاری افزایش شدید قیمت مواد اولیه در تمام ماه‌های مورد بررسی از سوی مدیران خرید گزارش شده که بر اساس شواهد موجود به میزان زیادی ناشی از افزایش نرخ ارز و انتظارات تورمی موجود در خصوص قیمت ارز و مواد اولیه است. کاهش در میزان مصرف حامل‌های انرژی اتفاق نادری است که از سال 98 گزارش نشده است. سال 97 در ماه‌های پائیز و زمستان گزارش نشده است (48.20) این موضوع به دلیل قطعی گاز و برق مصرفی واحدهای تولیدی در دی‌ماه است. بر اساس اعلام مدیران خرید، واحدهای تولیدی و صنعتی با دو موضوع کاهش تقاضا و فروش و افزایش هزینه تولید مواجه بوده‌اند که وضعیت درآمد و هزینه شرکت‌ها را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین استخدام و به‌کارگیری نیروی کار در دی‌ماه بدون تغییر گزارش شده است (50.71)

3) مقایسه شامخ صنایع مختلف در دی‌ماه

در پیمایش شامخ دی‌ماه در میان صنایع مورد بررسی گروه‌های لاستیک و پلاستیک، وسایل نقلیه و قطعات وابسته و فرآورده‌های نفت و گاز شاهد بهبود اندک در فعالیت‌های خود بودند. شامخ سایر گروه‌ها در دامنه کمتر از 50 قرار گرفته است. گروه‌های کانی‌های غیرفلزی، نساجی و ماشین‌سازی و لوازم خانگی افت اندک و دو گروه فلزی و چوب، کاغذ و مبلمان افت قابل توجهی را تجربه کرده‌اند. گروه‌های صنایع غذایی، شیمیایی و پوشاک و چرم نیز کاهش شدید در فعالیت‌های خود را گزارش کرده‌اند.

در میان گروه‌های مورد بررسی بیشترین شامخ مربوط به گروه لاستیک و پلاستیک است (53.1). رقم ثبت شده برای بیشترین شامخ در میان صنایع مختلف دی‌ماه نسبت به صنایع پیشگام در شامخ ماه‌های گذشته کاهش قابل توجهی نشان می‌دهد. این موضوع مؤید وخیم‌تر شدن وضعیت صنایع در دی‌ماه نسبت به ماه‌های گذشته است.

پس از گروه لاستیک و پلاستیک گروه وسایل نقلیه و قطعات وابسته با ثبت شامخ 52.2 دومین گروه در میان صنایع مورد بررسی است. سپس صنایع فرآورده‌های نفت و گاز با شامخ 51.7 قرار می‌گیرد. سه گروه یاد شده تنها گروه‌هایی هستند که شامخ بالاتر از 50 را گزارش کرده‌اند.

همان‌طور که در گزارش‌های قبلی عنوان شده است موضوعی که از ابتدای سال جاری در پیمایش شامخ توسط مدیران خرید گزارش شده، افزایش بهای مواد اولیه است. با ثبت عدد 100 برای تعدادی از صنایع، شتاب افزایش قیمت مواد اولیه افزایش یافته است. موضوعی که نگرانی‌های شدیدی را در بین فعالان اقتصادی ایجاد کرده است. به‌جز گروه فرآورده‌های نفت و گاز (ثبات) مواد اولیه خریداری شده کاهشی بوده است، موضوعی که علاوه بر روند افزایشی قیمت مواد اولیه می‌تواند به دلیل چشم‌انداز نه‌چندان روشن فروش داخلی و بازارهای صادراتی رقم خورده باشد.

همچنین با بررسی صنایع مختلف مشاهده می‌شود هیچ‌کدام از صنایع افزایش در تولید را گزارش نکرده‌اند به همین دلیل شاهد آن هستیم که مؤلفه تولید در شامخ کل 39.63 به دست آمده است که وضعیت کاهشی و نگران‌کننده تولید در دی‌ماه را نشان می‌دهد.

با توجه به ماهیت آینده‌نگر شاخص مدیران خرید و همچنین روند افزایش قیمت مواد اولیه مشاهده شده طی ماه‌های متعدد سال جاری پیش‌بینی‌ها حاکی از افزایش نرخ تورم بود. گزارشات منتشر شده توسط مرکز آمار ایران و همچنین بانک مرکزی پیش‌بینی‌های قبلی شامخ را تأیید کرده‌اند. گزارش مرکز آمار ایران از نرخ تورم دی‌ماه نشان می‌دهد که نرخ تورم سالانه دی‌ماه ۱۴۰۱ برای خانوارهای کشور به ۴۶٫۳ درصد رسیده که نسبت به همین اطلاع در ماه قبل، ۱٫۳ واحد درصد افزایش یافته است. با مشاهده گزارش مدیران خرید از افت قابل توجه تولید واحدهای صنعتی، باید نسبت به بروز شرایط رکود تورمی شدیدتر طی ماه‌های آتی نگران بود.

4) بررسی شامخ صنایع مختلف

1-5) تحلیل شامخ گروه لاستیک و پلاستیک

شامخ صنایع لاستیک و پلاستیک در دی‌ماه با ثبت عدد 53.1 نشان از بهبود اندک در فعالیت‌های این گروه دارد و بیشترین عدد در میان صنایع مورد بررسی در دی‌ماه است. مدیران خرید این گروه در دو ماه گذشته نیز بهبود در فعالیت‌های خود را گزارش کرده بودند. میزان بهبود کسب‌وکارها در آذر نسبت به آبان 6 واحد کمتر و در دی‌ماه نسبت به آذرماه یک واحد افزایش نشان می‌دهد. (شامخ آذر 52.2 و شامخ آبان 58.4). با بررسی شامخ این گروه طی ماه‌های پائیز مشاهده می‌شود وضعیت کسب‌وکارهای این گروه بهبود آرامی را در پائیز در پیش گرفته و این بهبود در نخستین ماه زمستان نیز تداوم یافته است.

بررسی مؤلفه‌های شامخ این گروه نشان می‌دهد که مقدار تولید محصولات برخلاف ماه‌های گذشته کاهش چشمگیری داشته است (38.5). سفارشات جدید افزایش داشته و همین امر تا حدودی مانع از ورود این صنعت به رکود شده است (57.7)، سرعت تحویل سفارشات به میزان زیادی افزایش یافته (61.5) و موجودی مواد اولیه نیز اندکی افزایش داشته است (53.8). همچنین بر اساس اعلام مدیران خرید این گروه، میزان به‌کارگیری نیروی کار در این صنعت اندکی افزایش داشته است (57.7). مانند سایر گروه‌ها قیمت مواد اولیه در گروه لاستیک و پلاستیک نیز افزایش قابل توجهی داشته است (88.5) و این افزایش نسبت به ماه گذشته 8.5 واحد بیشتر گزارش شده است که نشان‌دهنده شدت افزایش قیمت مواد اولیه در دی‌ماه است. با توجه به وارداتی بودن برخی اقلام مواد اولیه این گروه و متأثر شدن از قیمت نفت، رشد قیمت جهانی نفت و افزایش نرخ ارز موجب افزایش بهای مواد اولیه در این گروه شده است. پس از گزارش افزایش فروش و صادرات محصولات این گروه در ماه گذشته در این ماه میزان صادرات به مقدار قابل‌ملاحظه‌ای کاهش داشته (42.3) و

میزان فروش نیز تنزل یافته است (46.2). فعالان اقتصادی این گروه اما نسبت به میزان تولید در ماه آینده خوش‌بین هستند و انتظارات عمده مدیران خرید این گروه بهبود در ماه آتی را بازتاب می‌کند. (73.1)

برخی از مواد اولیه صنعت لاستیک و پلاستیک توسط شرکت‌های پتروشیمیایی تولید و عمدتاً در بورس کالا عرضه می‌شود. آمار حجم عرضه محصولات پتروشیمیایی در بورس کالا طی پائیز قابل توجه بوده است. البته برخی فعالان گروه لاستیک و پلاستیک با انتقاد از رقابت قیمت محصولات پلیمری در بورس کالا اذعان دارند که باوجود تولید بیشتر از نیاز محصولات پلیمری به دلیل رقابت قیمتی که در بورس کالا برای این محصولات وجود دارد، با قیمت بالا عرضه می‌شوند و همین رقابت به افزایش قیمت تمام‌شده محصولات پلاستیکی می‌انجامد. نباید از نظر دور داشت که شکل‌گیری انتظارات تورمی و افزایش شکاف نرخ نیما و نرخ بازار آزاد باعث تشدید میل به خرید مواد اولیه می‌شود. موضوعی که در مؤلفه موجودی مواد اولیه شامخ دی‌ماه نیز توسط مدیران خرید این گروه گزارش شده است.

گفته می‌شود به‌طور سنتی جهش‌های قیمتی ارز موجب افزایش خریدها در بازار مواد پایه پلاستیکی و لاستیکی می‌شود. می‌توان گفت استقبال از خرید محصولات لاستیکی و پلاستی در بورس کالا که همچنان در سطح بالایی است به همین دلیل بوده و باعث شده است تقاضای محصولات این گروه در بورس کالای ایران طی دی‌ماه نسبت به ماه قبل 11 درصد افزایش یافته باشد.³

2-5 بررسی گروه وسایل نقلیه و قطعات وابسته

پس از گروه صنایع لاستیک و پلاستیک، گروه وسایل نقلیه و قطعات وابسته با ثبت عدد 52.2 دومین شامخ دی‌ماه را به خود اختصاص داده است. این صنعت ماه گذشته نیز جایگاه دوم را در شامخ صنایع به دست آورده بود (57.6) و در آبان ماه بیشترین عدد را در بین صنایع مختلف به خود اختصاص داده بود (60.5). این گروه با ثبت اعداد (60.5) در مهرماه و (58.5) در شهریورماه نیز جز صنایع پیشگام بوده است.

بررسی مؤلفه‌های اصلی این گروه در دی‌ماه نشان‌دهنده کاهش میزان تولید است (42.3). این در حالی است که در شامخ ماه گذشته افزایش قابل توجه در میزان تولید محصول از سوی فعالان این گروه گزارش شده بود (63.5). افزایش سفارشات جدید (55.8)، افزایش قابل توجه در سرعت انجام و تحویل سفارشات (59.6)، کاهش اندک در موجودی انبار مواد اولیه خریداری شده (48.1) و افزایش اندک در نیروی کار استخدام شده (55.8) در دی‌ماه نسبت به آذرماه نیز گزارش شده است.

علیرغم کاهش قابل توجه فروش محصولات این گروه (40.4) شاهد افزایش صادرات در دی‌ماه نسبت به آذرماه هستیم (57.7). همچنین افت چشمگیر در موجودی انبار محصول نهایی توسط مدیران خرید این گروه گزارش شده است. (40.4) با توجه به وارداتی بودن بخشی از قطعات و مواد اولیه مورد استفاده و تأثیرپذیری زیاد قیمت مواد اولیه مورد استفاده این گروه از نرخ ارز، با رشد نرخ ارز شاهد رشد زیاد قیمت مواد اولیه این گروه در دی‌ماه هستیم (75) هرچند که این افزایش

³ <https://www.ime.co.ir/>

نسبت به ماه گذشته کمی کاسته شده است (84.6). افزایش زیاد در قیمت محصولات تولیدی نیز از سوی فعالیت اقتصادی این گروه گزارش شده است (59.6) خوش بینی نسبت به میزان تولید نسبت به ماه آینده نیز در بین فعالان اقتصادی این گروه به چشم می خورد (63.5)

مهم ترین تحولات این صنعت در دی ماه را می توان اجرایی شدن ثبت سفارش، واردات و فروش خودروهای خارجی و همچنین انتشار خبرهایی مبنی بر احتمال صدور مجوز ورود خودروهای خارجی دست دوم دانست. اتفاق مهم دیگری که در دی ماه توانست رکورد فروش محصولات خودروسازان در آذر را به چالش بکشد ورود شورای رقابت به قیمت گذاری و فروش برخی از خودروها در بورس کالا بود. خودروسازان توانسته بودند در پائیز آمار فروش خوبی در بورس کالا به ثبت برسانند. به گفته فعالان اقتصادی این حوزه تنها راه بهبود وضعیت خودروسازان ادامه و افزایش عرضه محصولات در بورس کالا است. به نظر می رسد اگر عرضه خودرو در بورس کالا تداوم یابد می تواند به افزایش تولید محصولات منجر شده و نیاز خودروسازان به قطعه موجب رونق صنایع قطعه ساز شود.

3-5 تحلیل شامخ صنایع فرآورده های نفت و گاز

شامخ گروه صنایع فرآورده های نفت و گاز در دی ماه با ثبت عدد 51.7 بهبود اندک در وضعیت کسب و کارهای این گروه را نشان می دهد. این عدد نسبت به شامخ ماه گذشته 5 واحد کاهش داشته است. فعالیت های این گروه پس از تنزل در آبان ماه در آذرماه رشد خوبی داشته و در دی ماه نیز ارتقا یافته است.

بررسی مؤلفه های اصلی شامخ این گروه نشان می دهد میزان تولید محصولات، میزان سفارشات جدید و موجودی مواد اولیه خریداری شده در دی ماه نسبت به ماه گذشته تغییری نداشته است (50). همچنین سرعت انجام و تحویل سفارشات اندکی بهبود یافته (53.1) و میزان استخدام نیروی کار افزایش خوبی داشته است (56.3). با توجه به افزایش قیمت جهانی نفت و گاز در این ماه همه مدیران خرید، افزایش قیمت مواد اولیه را گزارش کرده و لذا شاهد افزایش فراگیر قیمت مواد اولیه در این گروه هستیم (100). کاهش شدید و نگران کننده میزان فروش (25) و موجودی انبار محصول (25) در کنار عدم تغییر در میزان صادرات محصولات در دی ماه نسبت به آذرماه (50) در خصوص وضعیت کسب و کارهای این گروه در ماه های آتی هشدار جدی می دهد. این در حالی است افزایش شدید قیمت محصولات نیز در این ماه گزارش شده است (75). باید به این موضوع توجه داشت که محصولات تولیدی این گروه مواد اولیه سایر گروه ها از جمله گروه های شیمیایی و لاستیک و پلاستیک است. لذا تحولات این گروه در دی ماه تغییرات قابل توجهی را در کسب و کارهای این گروه و سایر گروه های پایین دستی طی ماه های آتی ایجاد خواهد کرد. همچنین انتظارات فعالان گروه فرآورده های نفت و گاز نسبت به ماه آینده حاکی از خوش بینی نسبت به ماه آینده است (62.5). در حالی که مدیران خرید این گروه در ماه گذشته به شدت نسبت به ماه آینده (دی ماه) بدبین بودند (39.3).

در دی ماه قیمت نفت کماکان در بازه 80 تا 90 دلار در نوسان بود. افزایش درگیری ها در خاک اوکراین، تصویب بسته نهم تحریم های اتحادیه اروپا علیه روسیه، سرمای بی سابقه در مناطقی از جهان از جمله آمریکای شمالی، تهدید روسیه مبنی بر کاهش 700 هزار بشکه ای فرآورده های نفتی عرضه شده به بازارهای اروپایی از مهم ترین عوامل مؤثر بر قیمت جهانی نفت

در دی ماه بود به نحوی که شاهد افزایش قیمت نفت به حدود 90 دلار در هر بشکه بودیم. در بازار داخلی نیز در دی ماه خبرهایی مبنی بر تغییر قیمت گاز متان برای تولیدکنندگان متانول مطابق با نظر توافق وزارت نفت و نماینده شرکت های پتروشیمی منتشر شد. این موضوع تا حدودی از اثرات منفی قطعی گاز واحدهای پتروشیمی کاسته و خوشبینی نسبت به ماه آینده را رقم زده است.

4-5 تحلیل شامخ گروه کانی های غیرفلزی

شامخ دی ماه گروه کانی های غیرفلزی کاهش ناچیز در وضعیت کسب و کارها را نشان می دهد (48.9) شامخ این گروه در ماه گذشته نیز از عدم تغییر وضعیت فعالیت ها نسبت به آبان ماه حکایت داشت (50.8). این در حالی است که شامخ مهرماه و آبان ماه افت کسب و کارهای این گروه را روایت می کرد (43.9 و 47.8) و در شهریورماه بهبود کمی در فعالیت ها گزارش شده بود (52.5). بنابراین باید گفت پس از افت فعالیت های این گروه در پائیز، کسب و کارهای این گروه به شرایط تابستان برنگشته و در دی ماه تغییری نیافته است. امری که می تواند تا حدود زیادی به بخش ساخت و ساز مرتبط باشد.

عدم تغییر در میزان تولید، میزان سفارشات جدید، سرعت انجام و تحویل سفارشات و میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی که همگی با ثبت عدد 50 در دی ماه خود را نشان داده است، ویژگی بارز شامخ گروه کانی های غیرفلزی در دی ماه است. از طرف دیگر کاهش شدید در موجودی انبار مواد اولیه (39.3) نیز گزارش شده که باعث افت عدد شامخ این گروه به زیر 50 شده است.

همچنین کاهش شدید در میزان فروش (39.3) و میزان صادرات محصولات (35.7) از اهم موضوعات گزارش شده توسط مدیران خرید گروه کانی های غیرفلزی در دی ماه است. موجودی انبار محصول نیز کاهش داشته (46.4) و قیمت محصولات تولیدی نیز اندکی افزایش نشان می دهد (53.6). فعالان اقتصادی این گروه نسبت به ماه آینده نیز خوشبین هستند و انتظارات فعالان نسبت به تولید در ماه آینده خوشبینانه است (53.6).

رکود در بخش ساخت و ساز و فعالیت های عمرانی کشور و همچنین افت فروش صادراتی عوامل مؤثر بر تقاضای محصولات این گروه و دسترسی به انرژی با قیمت مناسب مهم ترین عامل تعیین کننده تولید و عرضه محصولات آن است. قطعی گاز واحدهای تولید سیمانی در دی ماه و عدم امکان استفاده برخی از آنها از سوخت جایگزین از مهم ترین محدودیت های واحدهای تولید این گروه بوده است. همان طور که ملاحظه می شود افت در موجودی انبار محصولات این واحدها تا حدودی به دلیل قطعی گاز بوده است. از طرف دیگر ورود به زمستان که فصل رکود ساخت و ساز است نیز بر فعالیت های این گروه مؤثر بوده است. از سوی دیگر اما آمار خوب فروش سیمان و برخی دیگر از محصولات این گروه در بورس کالا طی دی ماه تا حدودی از اثرات تضعیف کننده فوق کاسته تا برآیند این نیروها عدم تغییر چشمگیر وضعیت کسب و کارهای این گروه در دی ماه باشد.

5-5 تحلیل شامخ گروه نساجی

شامخ گروه صنایع نساجی با ثبت عدد 47.5 افت اندک در فعالیت‌های اقتصادی دی‌ماه را نشان می‌دهد. شامخ ماه گذشته این گروه 50.9 بود که حکایت از عدم‌تغییر وضعیت کسب‌وکارهای این صنایع داشت. بررسی مؤلفه‌های سنجش شامخ این گروه نشان می‌دهد که میزان تولید و میزان سفارشات جدید نسبت به ماه قبل تغییری نداشته (50) و سرعت انجام و تحویل سفارشات افزایش یافته است (55.6). همچنین موجودی انبار مواد اولیه کاهش قابل‌توجهی داشته (38.9) درحالی‌که موجودی انبار محصول تغییر نداشته است (50). همچنین میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی کار کاهش قابل‌توجهی داشته است (38.9).

کاهش شدید صادرات کالا (27.8) و کاهش اندک میزان فروش (44.6) به همراه افزایش شدید قیمت محصول (66.7) دیگر موضوع مهمی است که در دی‌ماه از سوی فعالان اقتصادی این گروه گزارش شده است. افزایش قیمت محصولات این گروه باعث تشدید وضعیت نابسامان فعالیت گروه پوشاک شده که صنعت پائین‌دستی این گروه محسوب می‌شود؛ صنعتی که در چند ماه اخیر قعرنشین شامخ است.

مهم‌ترین ماده اولیه صنعت نساجی پنبه است. زیربنای رشد و توسعه این صنعت در گروه وضعیت تأمین این ماده اولیه، یعنی پنبه است. پنبه تولیدی در داخل کشور هم به لحاظ کمی قادر به تأمین نیاز صنایع نساجی نبوده و همچنین کیفیت برخی انواع پنبه تولید داخل از استاندارد لازم برخوردار نیست و منجر به افزایش بهای تولید منسوجات می‌شود. بنابراین بخش قابل‌توجهی از پنبه مصرفی در صنعت نساجی وارداتی است و با افزایش نرخ ارز وضعیت تأمین ماده اولیه اصلی این صنعت به شدت تحت تأثیر قرار می‌گیرد. از سوی دیگر بررسی‌ها نشان می‌دهد کشت پنبه به دلیل عدم استفاده از دانش کشاورزی مدرن، و به دلایل فنی و اقتصادی روندی نزولی دارد و لذا تأثیرپذیری این صنعت از نرخ ارز در آینده بیشتر خواهد شد. به گفته فعالان اقتصادی این حوزه برخی موانع ایجاد شده از سوی دولت با هدف حمایت از کشاورزان پنبه‌کار نیز بنگاه‌های اقتصادی این صنعت را با مشکل مواجه کرده است.

همچنین صنایع پائین‌دستی نساجی از قبیل پوشاک نیز شرایط مساعدی نداشته و لذا جریان درآمد و هزینه بنگاه‌های اقتصادی این گروه از دو سوی تأمین مواد اولیه و تقاضای محصول تولیدی تحت فشار قرار گرفته است.

5-6 تحلیل شامخ گروه ماشین‌سازی و لوازم خانگی

شامخ گروه ماشین‌سازی و لوازم خانگی در دی‌ماه نشان‌دهنده تنزل اندک فعالیت‌ها در این گروه است (46.5) این گروه در ماه گذشته با ثبت عدد 59.6 بالاترین شامخ را در بین صنایع مورد بررسی به خود اختصاص داده بود. شامخ آبان این گروه نیز در ناحیه بالای 50 و معادل 54.3 بود. بنابراین فعالان اقتصادی در این گروه در پائیز با بهبود اوضاع مواجه بودند اما با ورود به زمستان شاهد افت اندک کسب‌وکارهای خود بودند.

بررسی مؤلفه‌های اصلی پیمایش شامخ برای گروه ماشین‌سازی و لوازم خانگی نشان می‌دهد تولید به میزان نگران‌کننده‌ای کاهش یافته است (27.3). این عدد در پیمایش دی‌ماه در بین تمام صنایع کمترین است همچنین سرعت انجام و تحویل سفارشات (43.2) و موجودی مواد اولیه (43.2) کاهش قابل‌توجهی داشته است. البته میزان سفارشات جدید افزایش

یافته (56.8) و استخدام و به‌کارگیری نیروی کار رشد قابل‌توجهی داشته است (59.1). ثبت عدد 95.5 برای مؤلفه قیمت خرید مواد اولیه نشان‌دهنده افزایش شدید بهای مواد اولیه این صنایع است. موضوعی که به‌زعم برخی از شرکت‌های بورسی فعال در این حوزه مرتبط با افزایش نرخ ارز است.

همراهی این افزایش بهای شدید در مواد اولیه با افت در موجودی انبار مواد اولیه می‌تواند تولید بنگاه‌های این گروه را در ماه‌های آتی با دشواری مواجه کند. کاهش قابل‌توجه فروش محصولات (40.9) و همچنین کاهش اندک صادرات (47.7) در دی‌ماه نسبت به آذرماه موضوع دیگری است که مورد اشاره فعالان اقتصادی این گروه قرار گرفته است. فعالان اقتصادی این گروه همچنین به کاهش شدید موجودی انبار محصول اشاره داشته‌اند (31.8). انتظارات البته حاکی از خوش‌بینی فعالان این گروه نسبت به ماه آینده است (65.9)

کاهش قدرت خرید خانوارهای ایران در نتیجه تورم از یک‌سو و افزایش هزینه‌های تولید در نتیجه افزایش نرخ ارز از سوی دیگر بازارهای داخلی این محصولات را با تنگنا مواجه کرده و شاهد رشد قیمت انواع لوازم خانگی هستیم.

بررسی‌ها نشان می‌دهد مهم‌ترین ریسک‌های پیش روی فعالان این گروه محدودیت در تهیه مواد اولیه و قطعات، عدم ثبات و نوسانات نرخ ارز، چالش‌های تأمین ارز، نوسانات قیمت فلزات اساسی به‌طور مشخص مس، برنج، فولاد و آلومینیوم و شرایط اقتصاد کلان هستند.

5-7 تحلیل گروه صنایع فلزی

شامخ دی‌ماه گروه صنایع فلزی با ثبت عدد 45.5 نشان از تنزل فعالیت‌های این گروه نسبت به ماه قبل دارد. این عدد در مقایسه با شامخ ماه گذشته 10 واحد کاهش نشان می‌دهد که رقم قابل‌توجهی است. گروه صنایع فلزی در شهریورماه و مهرماه بالاترین عدد شامخ را در بین تمام صنایع کسب کرده بود. فعالان اقتصادی این گروه کاهش شدید در مقدار تولید محصولات (39.5)، کاهش سفارشات جدید (44.2)، تنزل در سرعت انجام و تحویل سفارشات (46.5) و افزایش اندک در به‌کارگیری نیروی کار (54.7) در دی‌ماه نسبت به آذرماه را گزارش کرده‌اند.

همچنین بر اساس اعلام مدیران خرید این گروه، موجودی انبار مواد اولیه در این ماه نسبت به ماه گذشته تغییری نداشته (50) درحالی‌که در ماه گذشته این مؤلفه کاهش نشان می‌داد. افزایش شدید قیمت مواد اولیه (89.5)، افت میزان صادرات (47.7)، کاهش شدید میزان فروش (37.2) به همراه افزایش شدید قیمت محصولات (69.8) و انتظارات خوش‌بینانه نسبت به ماه آینده (53.5) از دیگر موارد مورد اشاره مدیران خرید این گروه است.

همچنان باید گفت، تغییرات نرخ ارز از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر نوسانات بازار محصولات صنایع فلزی در دی‌ماه سال جاری بوده است. با افت جزئی قیمت دلار در ابتدای ماه، نرخ فروش محصولات فولادی هم تا حدودی کاهش پیدا کرد. اما از ابتدای دهه سوم، مجدداً دلار افزایش پیدا کرده و قیمت انواع محصولات فلزی از جمله شمش آلومینیوم، صفحات فولادی، انواع ورقه‌های فلزی و میلگرد افزایش یافت. این روند افزایش نرخ ارز در کنار چالش‌های مربوط به تأمین انرژی (گاز و

برق) صنایع فولاد، مس و آلومینیوم دلایل اصلی افزایش مجدداً قیمت‌ها در این ماه بودند. موضوعی که از سوی مدیران خرید این گروه نیز اعلام شده است. کاهش شدید تولید و افت فروش داخلی نیز تا حدودی به همین دلایل بوده است.

از سوی دیگر، بازارهای جهانی فلزات در دی‌ماه نیز با نوساناتی همراه بود و البته با نزدیک شدن به روزهای پایانی سال میلادی به دلیل افت تقاضا شاهد کاهش قیمت انواع فلزات بودیم. این موضوع برای آلومینیوم، مس و فولاد مشاهده شده و تا حدودی مرتبط با کاهش تقاضا در چین است که در PMI این کشور نیز نمود داشته است. کاهش صادرات گزارش شده از سوی فعالان این گروه در شامخ دی‌ماه نیز مؤید بازارهای خارجی کم رونق محصولات فلزی در دی‌ماه است. البته بررسی آمار معاملات بورس کالای ایران در دی‌ماه نشان می‌دهد حجم زیادی از معاملات در این بازار مربوط به انواع محصولات فلزی است. هرچند که برای برخی از انواع فلزات مانند فولاد و آلومینیوم حجم معاملات دی‌ماه در مقایسه با آذرماه کاهش داشته است.

5-8) تحلیل گروه چوب، کاغذ و مبلمان

شامخ گروه صنایع چوب، کاغذ و مبلمان در دی‌ماه معادل 45 به دست آمده و نشان‌دهنده تنزل فعالیت‌های این گروه در دی‌ماه نسبت به ماه گذشته است. این عدد همچنین نسبت به شامخ ماه گذشته سه واحد کاهش نشان می‌دهد. لذا می‌توان گفت فعالان این گروه طی سه ماه گذشته شاهد افت شرایط کسب‌وکارهای خود بوده‌اند.

بررسی مؤلفه‌های شامخ دی‌ماه این گروه حاکی از کاهش قابل توجه میزان تولید (38.9)، تنزل میزان سفارشات جدید (44.4)، عدم تغییر در سرعت انجام و تحویل سفارشات (50)، کاهش در موجودی مواد اولیه (44.4) و همچنین عدم تغییر در استخدام نیروی کار (50) در دی‌ماه نسبت به آذر است. موضوع حائز اهمیت در پیمایش شامخ این گروه کاهش شدید در بهای محصولات است (38.9) موضوعی که در ماه‌های گذشته نیز گزارش شده بود (37.5 و 39.3) این در حالی است که فعالان اقتصادی با افزایش شدید بهای مواد اولیه مواجه بوده‌اند (66.7). البته میزان فروش محصولات این گروه نسبت به ماه گذشته کاهش شدید را تجربه کرده (38.9) و صادرات محصولات بهبود یافته است (55.6). انتظارات فعالان اقتصادی این گروه نسبت به ماه آینده نیز همچنان خوش‌بینانه است (66.7).

اثر افزایش نرخ ارز بر قیمت مواد اولیه شرکت‌های گروه محصولات کاغذی متفاوت است چراکه برخی از شرکت‌های این گروه مواد اولیه خود را از خارج و برخی از داخل تهیه می‌کنند. برای شرکت‌هایی است که بخش زیادی از مواد اولیه خود را از طریق واردات (خمیرکاغذ و...) تأمین می‌کنند؛ مطمئناً سودآوری این شرکت‌ها به دلیل افزایش بهای تمام‌شده محصولات آن‌ها کاهش می‌یابد. گروه دوم متشکل از شرکت‌هایی است که اکثر مواد اولیه خود را از داخل کشور تأمین می‌کنند؛ همین موضوع باعث اثرپذیری کمتر آن‌ها از نوسانات نرخ دلار می‌شود.

5-9) تحلیل شامخ گروه صنایع غذایی

شامخ دی‌ماه گروه صنایع غذایی از افت کسب‌وکارهای این گروه نسبت به آذرماه حکایت دارد (43.8). این عدد نسبت به شامخ ماه گذشته 5 واحد تنزل داشته است. درحالی‌که ماه گذشته نیز تنزل در فعالیت‌های این صنعت گزارش شده بود.

کاهش قابل توجه میزان تولید محصولات (40.6)، افت شدید سفارشات جدید (39.1)، کاهش موجودی انبار مواد اولیه خریداری شده (42.2)، افزایش سرعت انجام و تحویل سفارشات (59.4) در کنار کاهش استخدام نیروی کار (43.8) مهم‌ترین موضوعات گزارش شده از سوی فعالان اقتصادی این گروه است. در کنار موارد یاد شده باید به افت شدید میزان فروش (35.9) و افت شدید صادرات محصولات (39.1) نیز اشاره کرد. افزایش موجودی انبار محصول (59.4) به همراه افزایش شدید قیمت مواد اولیه (92.2) نیز همچون ماه گذشته گزارش شده است. فعالان اقتصادی این گروه نسبت به تولید در ماه آینده خوش‌بین هستند (62.5)

صنایع غذایی صناعی با حاشیه سود محدود و رقابت بالا هستند. با توجه به شرایط تورمی اقتصاد و همچنین قیمت‌گذاری محصولات صنایع غذایی از سوی دستگاه‌های نظارتی و افزایش بهای تمام‌شده هر واحد تولید، بنگاه‌های این صنعت شاهد ایجاد تغییرات در ساختار هزینه و درآمد هستند که به شدت وضعیت کسب‌وکارهای این واحدها را تحت تأثیر قرار داده است. موضوعی که طی چند ماه اخیر توسط فعالان اقتصادی این حوزه گزارش شده است. تورم همچنین باعث کاهش قدرت خرید خانوارها و کاهش مصرف شده است.

تازه‌ترین گزارش مرکز آمار از نرخ تورم دی‌ماه نشان می‌دهد نرخ تورم سالانه دی‌ماه ۱۴۰۱ برای خانوارهای کشور به ۴۶٫۳ درصد رسیده که نسبت به همین اطلاع در ماه قبل، ۱٫۳ واحد درصد افزایش یافته است. همچنین نرخ تورم نقطه‌ای در دی‌ماه ۱۴۰۱، به عدد ۵۱٫۳ درصد رسیده است؛ یعنی خانوارهای کشور به‌طور میانگین ۵۱٫۳ درصد بیشتر از دی ۱۴۰۰ برای خرید یک «مجموعه کالاها و خدمات یکسان» هزینه کرده‌اند. نرخ تورم نقطه‌ای دی‌ماه ۱۴۰۱، در مقایسه با ماه قبل ۲٫۸ واحد درصد افزایش یافته است. نرخ تورم نقطه‌ای گروه عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» با افزایش ۳٫۹ واحد درصدی به ۶۹٫۲ درصد رسیده است.

با توجه به کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان داخلی و تغییرات در جریان هزینه و درآمد واحدهای تولیدی، توسعه برنامه‌های واحدهای تولیدی با مخاطره روبرو می‌شود. امری که آینده این صنعت را با ابهامات زیادی روبرو خواهد کرد. ادامه رشد و توسعه این صنعت مستلزم سیاست‌گذاری صحیح اقتصادی با هدف کنترل تورم و بهبود قدرت خرید خانوارها و البته حضور در بازارهای منطقه است. گفته می‌شود کمبود منابع مالی شرکت‌های فعال در گروه صنایع غذایی، موجب بالا رفتن هزینه‌های تأمین مالی در تولید صنایع غذایی در ایران شده و همچنین کیفیت محصولات تولیدی و بسته‌بندی مواد غذایی را نیز تحت تأثیر قرار داده است. این موضوع در نهایت باعث می‌شود محصولات ایرانی در مقایسه با رقبای خارجی، رقابت‌پذیری کمتری داشته باشند.

5-10) تحلیل شامخ گروه شیمیایی

گروه شیمیایی با ثبت عدد 41.4 در پیمایش شامخ دی‌ماه رکود در کسب‌وکارهای این گروه را نشان می‌دهد. شامخ این گروه نسبت به عدد ماه گذشته 11 واحد تنزل داشته است. بر اساس نتایج مؤلفه‌های پیمایش شامخ این گروه، مقدار تولید محصولات این گروه به میزان قابل توجهی کاهش یافته (35.6) و میزان سفارشات جدید نیز با افت شدید روبرو بوده است (34.4). این در حالی است که مدیران خرید این صنعت در ماه گذشته افزایش در هر دو مورد را گزارش کرده بودند. بهبود

اندک سرعت انجام و تحویل سفارشات (55.6) و افت اندک در میزان استخدام نیروی کار (47.8) در کنار کاهش قابل توجه در موجودی انبار مواد اولیه (43.3) از مهم‌ترین موضوعات مورد اشاره فعالان این گروه است. همچنین قیمت مواد اولیه به شدت افزایش یافته (87.7) و موجودی انبار محصولات نیز کاهش داشته است (46.7). همچنین در فروش داخلی افت شدید (32.2) و در صادرات اندکی کاهش گزارش شده است (44.6). خوش‌بینی نسبت به ماه آینده نیز در بین فعالان اقتصادی این گروه به چشم می‌خورد (68.9)

در بازارهای جهانی، بهای نفت و نفتا که خوراک‌های اصلی در این صنعت محسوب می‌شوند، طی دی‌ماه به دلایل پیش‌تر گفته شده نوساناتی داشته است. در بازار داخلی اما کماکان تورم در بهای مواد اولیه و مشکلات تأمین انرژی واحدهای تولیدی را می‌توان مهم‌ترین عوامل دانست. این موضوع باعث شد تا محصولات گروه شیمیایی با افت فروش در بازار داخلی مواجه باشند. بر اساس آمار بورس کالای ایران حجم معاملات مواد شیمیایی در آذر 133 هزار تن بوده که در دی‌ماه به حدود 125 هزار تن کاهش یافته است. این افت حدوداً معادل 6 درصد بوده است.

5-11) پوشاک و چرم

شامخ گروه پوشاک و چرم در آذرماه با عدد 39.6 تداوم قعرنشینی این صنعت در شامخ دی‌ماه را روایت می‌کند. البته عدد این ماه نسبت به ماه گذشته 9 واحد افزایش داشته تا بتوان به خرید پوشاک در ماه‌های پایانی سال به‌عنوان اهرم خروج این صنعت از بحران امیدوار بود. طی پنج ماه گذشته شامخ این گروه کمترین عدد در بین صنایع مختلف بوده است. اعداد به دست آمده از مؤلفه‌های پیمایش شامخ طی پنج ماه اخیر وضعیت نابسامان کسب‌وکارها در این گروه را نشان می‌دهد.

در دی‌ماه کاهش نگران‌کننده میزان تولید (28.6)، افت شدید سفارشات جدید که البته از شدت آن نسبت به ماه قبل کاسته شده (35.7)، کاهش شدید موجودی مواد اولیه (35.7)، و کاهش اندک در نیروی کار استخدام شده (42.9) گزارش شده است. البته سرعت انجام و تحویل سفارشات رشد قابل توجهی داشته (64.3) هرچند که میزان فروش به شکل نگران‌کننده‌ای کاهش یافته (28.6) و صادرات محصولات این گروه تغییری نسبت به ماه گذشته نداشته است. موضوع افزایش بهای مواد اولیه توسط همه مدیران خرید گزارش شده است (100). با توجه به نزدیک بودن روزهای پایانی سال خوش‌بینی فعالان اقتصادی این گروه نسبت به ماه آینده نیز گزارش شده است (78.6)

عوامل بنیادینی مثل کاهش قدرت خرید خانوارها، افزایش نرخ ارز، افزایش بهای مواد اولیه، افزایش اجاره‌بهای واحدهای صنعتی، قطعی برق واحدهای تولیدی و مشکلات موجود در تأمین مالی (برای سرمایه‌گذاری، خرید تجهیزات، تأمین موارد اولیه و سرمایه در گردش)، آموزش نیروی انسانی، تأمین زیرساخت، شرکت در نمایشگاه‌ها، استخدام کارشناس خارجی و... از مهم‌ترین مشکلات موجود در مسیر کسب‌وکارهای این گروه است.

همچنین برخی مشکلات صنعت نساجی نظیر افزایش هزینه تولید محصولات به این صنعت که پائین‌دستی نساجی محسوب می‌شود منتقل می‌شود.

نبود حمایت مشخصی از این صنعت درحالی که این صنعت به شدت نیازمند حمایت برای یادگیری است و البته بی ثباتی سیاست‌های تجاری و تحریم‌ها تا حد زیادی تأمین نهاده‌های این صنعت را با مشکل مواجه کرده است. گفته می‌شود به‌موجب تحریم‌ها امکان همکاری با برندهای بین‌المللی و دسترسی به بازارهای جهانی تا حد زیادی تحت تأثیر قرار گرفته است.

همچنین مواردی از قبیل کمبود مواد اولیه و در نتیجه مشکلات تولید تأمین‌کنندگان، طولانی شدن فرآیند ثبت سفارش و مراحل تخصیص ارز، عدم امکان برقراری مبادلات بانکی با تأمین‌کنندگان خارجی ناشی از اعمال تحریم علیه کشور سایر مواردی است که با بررسی شرایط بنگاه‌های این صنعت به چشم می‌خورد.

با توجه به شرایط رکودی گزارش شده از سوی مدیران خرید گروه پوشاک و چرم طی ماه‌های اخیر به نظر می‌رسد سیاست‌گذاری برای تدوین بسته‌های حمایتی کوتاه‌مدت برای کسب‌وکارهای این گروه و نزدیک شدن به ماه‌های آخر سال کمک قابل توجهی به برون‌رفت بنگاه‌ها از شرایط فعلی می‌کند.